

Dějepisectví v letech 1890-1914

Přednáška

Michal Pehr

V Evropě jsme v této době svědky diskusí o povaze a smyslu historie a historického poznání pro život. Snahy o rozšíření přístupů v rámci zkoumání historie nalezneme v práci Ernsta Bernheima *Lehrbuch der historische Methode* (1889). Na jeho tvorbu navazovali další historici. A je to rovněž období silně ovlivněné v historiografii zlatým věkem marxismu.

Toto období se u nás nese ve znamení vyvrcholení činnosti historiografie celého 19. století. A je v určitém slova smyslu i odrazem celého vývoje naší společnosti. Česká společnost je v té době moderní emancipovanou společností existující ovšem v rámci Rakouska- Uherska, která hledá nové myšlenkové podněty, která usiluje o kontakt s Evropou a světem a která hledá podněty pro svůj další vývoj a to má mimo jiné poskytnout i historiografie. Tato doba se nese v rámci české historiografie ve znamení převahy tzv. Gollovy školy.

Gollova škola je označení pro skupinu historiků, které prošli výchovou profesora Jaroslava Golla. Tato škola bude dominovat i celému meziválečnému období. Jaroslav Goll kladl velký důraz na kvalitu vědecké práce, která se měla zakládat na pečlivém studiu pramenů a na vysvětlení dějin nejen v českém ale i v evropském kontextu a snažil se o propojování českých a obecných evropských dějin (srovnej jeho stať *Dějiny a dějepis v Atheneu 1888-1889*). Do Gollovy školy patří řada jeho následovníků zaujímající nejrůznější názory a stanoviska. Gollova škola není homogenní jednotkou následovníků.

Do této školy patřil Josef Pekař, který se zasloužil o rozvinutí diskuse na téma spor o smysl českých dějin. S jeho jménem je později zvláště v meziválečném období spojována Pekařova koncepce, která zastávala názor, že národní obrození nenavazovalo přímo na husitství a vnímal pozitivně roli katolické tradice. Josef Pekař také sledoval hospodářské a sociální dějiny (např. jeho *Knihy o Kosti*). Pekařovým nejbližším následovníkem je Josef Šusta, kterému se budeme podrobně věnovat v dalším dílu.

Třetím významným představitelem tohoto proudu se stal Václav Novotný- příznivec Masarykova realismu a autor politických a náboženských dějin. Dalšími představiteli byl Ladislav Karel Hofman a Kamil Krofta či silně levicově orientovaný Zdeněk Nejedlý a Otakar Hostinský.

Období konce monarchie se nese ve znamení rozvoje historického bádání. Nejen skrze Gollovu školu a českou univerzitu, ale významnou roli zde nese i soukromá sféra (klasickým příkladem je příprava *Ottova slovníku naučného*) ale také mnoha nových časopisů (1895 založen *Český časopis historický*) a jsou také zakládány nové odborné instituce například *Česká akademie císaře Františka Josefa I pro vědu, slovesnost a umění* (zal. 1890) či založení *Gesellschaft zur Förderung deutscher Wissenschaft, Kunst und Literatur in Böhmen*. Vznikaly ovšem i mnohé regionální časopisy, regionální muzea atd, kdy historiografie se rozbíhá a to jak ve smyslu politické historiografie, tak v dalších oblastech (např. tvorba Augusta Sedláčka: *Hrady a zámky*). V té době ovšem také vznikají práce mapující dosavadní vývoj české historiografie (*Čeněk Zíbrt Bibliografie české historie I- V z let 1900-1912* a dochází k prudkému rozvoji i pomocných věd historických (srovnej tvorbu F. Tadrý) či právních dějin (tvorba Bohouše Riegra) či literárních dějin (Jan Gebauer, Otakar Hostinský a jeho tvorba) a dějin hudby a výtvarného umění. Z tvorby sudetských Němců pak je třeba alespoň v této době zmínit Adlofa Bachmann a jeho *Geschichte Böhmens I a II z let 1899 a 1905*.

V neposlední řadě pak musíme připomenout rozvoj moravské ale i slezské historiografie (srovnej např. tvorba V. Praska)

V oblastech národních dějin je klíčová pak diskuse nad smyslem českých dějin. Zde mimochodem důležitou roli hraje již T. G. Masaryk skrze svoji *Českou otázku z roku 1895*. Na ní pak Masaryk navazuje spisem *Naše nynější krize*. Klíčová otázka je, jaké je místo české společnosti v Rakousku- Uhersku. A co je smyslem českých dějin?

Doporučená literatura: František Kutnar- Jindřich Marek: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. Praha 1997, s. 367-465

Kontrolní otázky:

1/ Vysvětlete pojem Gollova škola

2/ O čem je Masarykova Česká otázka?

3/ Vysvětlete smysl českých dějin podle T. G. Masaryka?